
MARADÉKOK FELELŐSSÉGE

– beszámoló a székelyföldi konferenciáról –

Májusban a Kós Károly Egyesülés igazgatótanácsi ülését a pusztazámori kúriában tartotta. Az ülésen Makovecz Imre felvetette az Egyesülés kiterjesztésének gondolatát a Kárpát-medence határon túli területeire is, ennek első lépéseként egy erdélyi tagozat létrehozását. Ez a gondolat folytatása annak a lépésnek, mellyel Makovecz Imre a Magyar Művészeti Akadémia tagságát ötven,

határon túl élő személyiséggel bővítette. A 2004. december ötödikén a magyarsággal szemben elkövetett merénylet ellen-súlyára van szükség. Makovecz Imre javaslatához hozzátette, hogy a kezdeményezésnek onnan – a határon túlról – kell érkeznie. Ekkor azonban már ott volt kezemben Kolumbán Gábornak az Egyesüléshez intézett levele, melyet – válaszul – felolvastam.

MARADÉKOK FELELŐSSÉGE!

Kezdeményezés a Kós Károly Egyesülés
Erdélyi Tagozatának létrehozására

„Lesznek, akik utánam jönnek majd, az én maradékaim... nem szállanak le a hegyekről, hogy láncos rabjai legyenek idegen kultúráknak. Az én munkámat folytatják ők és az én életem örökkévaló lesz bennük, mert én itthon maradtam...”

Kós Károly fenti prófécijája világosan fogalmaz, a mester tudta, hogy lesznek majd követői. Talán azt is tudta, hogy jönnek még idők, amikor az általa megformált és megélt életforma – a szellemi élet, a gazdálkodás és a közéleti küzdelem – teljessége válasz lehet válságos időket élő magyarok előtt álló kihívásokra.

A magyar nemzet betagozódása az Európai Unióba legalább akkora történelmi kihívás, mint amekkora sorscsapás a trianoni döntés volt. A jelek szerint a nemzet nem az egységesülés és a magyar sajátosság tudatos felvállalásával és annak hatékony képviselésével kíván részt venni az EU bővítési folyamatában, hanem az egzisztenciális versengést és a kulturális asszimilációt tartja mindenekelőtt feladatának.

Erdélyből többen aggodalommal nézzük, miként válik anyaországunk a fogyasztói kultúra áldozatává, veszíti el gazdaságának autonómiáját és mond le újra a Trianonban elcsatolt részekben élő magyarságról.

A magyar nemzet elveszíti nemzeti autonómiáját. Hát hiába való volt a trianoni áldozat?

A Kós Károly Egyesülés és hozzá hasonló szellemiségű gondolkodó és cselekvő emberek társulásai reményt hordozó szigetet jelentenek a romlás tengerén. Talán mégsem lesz minden, számunkra fontos érték az enyészet áldozata. A szigeteknek azonban bővílniük és egyesülniük kell ahhoz, hogy elszigeteltségük ne tegye őket belterjessé és a társadalmi, nemzeti küldetésük beteljesedhessék.

Erdélyben is élnek olyan emberek, akik ösztönösen vagy tudatosan Kós Károly példáját követik. Ébredésük időszertű, közös cselekvésük válságot oldhat.

Azt a szabad és az Erdélyben élő más nemzetekkel együttműködő létformát, amelyet *transylvanizmusnak* nevezett Kós Károly, csak akkor lehet megteremteni, ha helyreáll a Kárpát-medence szellemi egysége. Erre az egységesülésre látok történelmi esélyt az Európai Unió hátralévő néhány esztendejében. Mert az Unió nem élheti túl a Közép-Földje felszámolását. Kárpát-medence népeinek gyarmatosítása, erőszakos asszimilációja mi más lenne, mint annak lényegi felszámolása?

Majd, ha az Unió felbomlik, mert nem tudott megoldást találni a szociális kérdésre (harmadszor bukik el ezen a történelmi leckén), legalább a Kárpát-medence egységben kerüljön ki belőle.

A Kós Károly által megfogalmazott jövőbeli Erdély-kép: a nemzeti autonómiák együttműködő rendszere, tulajdonképpen a működő Kárpát-medence kicsinyített mása. Mert minden Egység önmagához hasonló. A szerves részek egyazon egységet képezik le sajátosságukban is felismerhetően. Kós azonban a fiatal, feltörekvő nemzetek nacionalizmusa miatt nem látott esélyt arra, hogy az általa megfogalmazott modell korszellemmé váljék Erdélyben. Talán ezért maradt a transylvanizmus „magán projekt” és a mester élete azzal telt, hogy elképzelését maga és családja számára megélje. Tette mindezt azzal a hittel, hogy lesznek majd követők. Mert ha a tanítvány készen áll, megjelenik a mester. Teszi ezt időtől függetlenül, mert élete volt a kód, amit fel kell a maradékoknak ismerni, amennyiben tanítványokká ébredtek.

Kós Károly maradékai!

Találkoznunk kell Erdélyben, hogy közös dolgainkat megbeszéljük. Mert ha a mester élete korszellem lehet a Kárpát-medencében, akkor az lesz Erdélyben is. Otthon maradni a Kárpát-medencében. Építeni szabadságot és hidakat. „Kőből, fából házat... igékből várat”.

Ezért tenni közös felelősségünk. Maradékok felelőssége.

Székelyudvarhelyen, 2005. május másodikán

Kolumbán Gábor

A levél nagy hatást tett valamennyiünkre, s az igazgatótanács azonnal döntött egy székelyföldi konferencia megszervezéséről, mely a Tagozat megalakítására is alkalmat teremt. A konferenciára szeptember 30. és október 2. között került sor.

A konferencia első napján a Magyarországról érkezettek az Egyesülés tagjainak és vándorainak székelyföldi munkáit keresték fel. A csíksomlyói szálláshelyről a Kis Somlyó kálváriáján elindulva tiszteletünket tettük a magyarság szent hegyén. Az alattunk hagyott táj még ködbe burkolózott, amint a Salvator-kápolnához értünk. A ködből kiemelkedő hegytető nemcsak szakrális, hanem hadászati jelentőséggel bírt, része volt a hegytetőkre települt jelzőtüzek hálózatának, mely gyorsan volt képes riasztani, ha ellenség tört be a Kárpátok völgyeibe. A vakító nap és a reggeli szellő szemünk láttára oszlatta fel a ködöt Makovecz Imre hármashalom-oltára, a csíksomlyói pünkösdi búcsúik helyszíne felett, mely mint cethal emelkedett ki a ködtengerből, őrizve a tájat, a Csíki medencét. Müller Csaba építész, végzett vándor beszélt a szabadtéri oltár építéséről, melyben Makovecz Imre munkatársaként közreműködött.

A Kis Somlyó alatti gyógyvízforrás fölé emelt forrásházat tervezője, Esztány Győző mutatta be. A szomszédos épületet nemrég kapta meg a Sapientia Egyetem, az épület kertjének terveiről Sánduly Edit és Herczeg Ágnes beszélt. A kertben a térségre jellemző gyógynövény-gazdaság létesül.

A kegytemplom közelében újonnan épült klarissza kolostort Tövissy Zsolt építész mutatta be, majd a volt Kalot népfőiskola épületének történetét ismertette a jelenlévőkkel. A nemrég részben leégett és újonnan helyreállított épület Kós Károly egyik utolsó munkája. Csíkszereda, a Makovecz Imre által tervezett templom volt a következő állomás. Az épületet Bogos Ernő, végzett vándorépítész kísérte a megvalósulásig.

A busz innen Csíkszentkirályba, a 2005-ös nyári fürdőkaláka helyszínére vitt. A helyreállított fürdőt a polgármester jelenlétében Herczeg Ágnes mutatta be. A fürdő épületegyüttesének része a Szent Koronát formázó fűzőpítmény, mely mágikus, gyógyító jelként utal a település névadójára, a Kárpát-medencét összefogó szakrális királyság alapítójára. A Mária-imahely és a gyógyító vizek egyként szolgálják a test és lélek gyógyulását.

Útban Kászónba elhaladtunk a 2003-as csíkközmási fürdőkaláka helyszíne, a Sószezfürdő mellett. A Kászónújfalu melletti, 2004-es kaláka helyszínére érve, a 15 °C-os gyógyvízben való megmerülés után terített asztal várt. Kászónból visszafelé tisztelegtünk a Nyergesztető 48-as honvédelemképműve előtt. Utolsó állomásunk a Tusnádon a nemrég átadott Borvízmúzeum épülete volt, Herczeg Ágnes, Jánosi Csaba és Esztány Győző közös munkája. Este a szálláshelyen, Kós Károly épületében Ferenczes István költő, a *Székelyföld* folyóirat főszerkesztője volt vendégünk. Az estet táncház zárta. A konferencia magyarországi résztvevői a táj lelkeket tisztító hatása alá kerültek, előkészülve a másnapi munkára.

Illyefalván, a Keresztény Ifjúsági és Diakóniai Alapítvány adott helyszínt a konferenciának. Nem közömbös a helyszín és a vendéglátók személye. A konferenciaközpontot Kató Béla lelkész és felesége, Kató Ibolya hozta létre. A modellszerűen működő intézmény egyszerre folytat gazdasági tevékenységet – mezőgazdasági, építőipari vállalkozás, konferenciaturizmus –, szociális gondozást – gyermekotthon – és szellemi aktivitást – konferenciák, lelki gyakorlatok, képzések –, mindezt önfenntartó módon. A tevékenységek a vállalkozás szerves részei, kicsiben megtestesítve Kós Károly ideáját a gazdaságilag és kulturálisan autonóm Erdélyről, természetes módon felismerve és megragadva a hármastagozódás valóságát.

Az egybegyűltek – mintegy százan – elénekelték a *Szózatot*. Makovecz Imre bevezető szavai után Kolumbán Gábor hívta segítségül Kós Károly szellemét. Egy fiatal sepsiszentgyörgyi színész felolvasta Kós 1921-es keltezésű, *Kiáltó szó* című levelét.

A megrázó levél felidézte a Trianon után magára maradt székelység helyzetét, annak átélését, hogy az anyaország lemondott róluk, s kísértetiesen felidézte 2004. december ötödikét is. Kós akkor a magukra maradtok fájdalmát megfogalmazva a megmaradás mellett döntött, s itt leírt gondolatai képezték alapját transylvanizmusának, melyet most mindannyian megeleveníteni, megújítani és kitágítani akarunk.

Makovecz Imre rögtön a tárgyra tért, javaslatot tett a Kós Károly Egyesülés erdélyi tagozatának megalapítására azzal, hogy azonnal kezdődjék meg az alapszabály megfogalmazása, a cselekvési program és az alapító nyilatkozat aláírása. Az alapdokumentumok megfogalmazásához a Kós Károly Alapítvány és az Egyesülés alapító okiratai szolgáltak kiindulásul, a célok megfogalmazása a jelenlévők javaslatai alapján történt. Néhány kérdésben határozott álláspont alakult ki: felmerült a csíkszeredai Sapientia Egyetemen építészkar alapítása, hiszen Romániában jelenleg csak Bukarestben folyik építészképzés. Javaslat hangzott el egy értékvédelmi gyűjtőmunka beindítására és egy értékvédelmi adatbázis létrehozására. Másik fontos kérdés a főépítési rendszer kiterjesztése kisebb településekre. A főépítész nagymértékben befolyásolni tudja a település arculatának alakulását. Jogi formaként a romániai jogrend lehetőségei alapján az egyesületi formát választották. A késő délutáni órákban kezdődött az egyesület megalakítása. A belépni szándékozók csatlakozási nyilatkozatot írtak alá. Elfogadták az alapszabályt, lefektették írásban az egyesület főbb céljait. Az alapítók szán-

déka szerint az egyesület tagsága természetes módon nyitott román építészek és más érdeklődők számára. Fontos cél az előítéletektől mentes együttműködés atmoszférájának megteremtése. A dokumentum jogi kontrollja után október végére irányozták elő a már végleges szöveg aláírását. Ezzel befejeződött az alapítási procedúra. Az ünnepi esemény este közös énekléssel, borozással zárult.

A konferencia mintegy száz résztvevője közül közel negyvenen – köztük egy román építész – írták alá a belépési nyilatkozatot. Az erdélyi tagozat önálló jogi személyként alakult, néhányan beléptek a magyarországi Egyesülésből is. Ezzel a határoktól független együttműködés lényegében intézményessé vált. A konferencia alatt Makovecz Imre tárgyalásokat folytatott Csíkszereda polgármesterével és megállapodtak, hogy az Egyesülés részt vesz Csíkszereda városközpontjának építészeti rendbetételében.

A véletlenek szerencsés összjátéka folytán – nyolc év munkáját követően – a közelmúltban készült el Makovecz Imre két székelyföldi épülete, a sepsiszentgyörgyi ravatalozó és a vargyasi református templom, melyek kivitelezési munkáit Müller Csaba vezényelte. Mindkét avatási ünnepség vasárnap volt, így a konferencia résztvevői jelen lehettek az eseményeken.

A sepsiszentgyörgyi ravatalozó a lélek útjának köztes terét formálja meg. A jól szervezett, bensőséges, de egyúttal józan református lelkülettel megrendezett ünnepség – melynek során beszédek, szavalatok, kórus hangzott fel – tetőpontját Makovecz Imre beszéde jelentette, ő képekben beszélt az épületről, a lélek útjáról. A hangulat felemelkedett abba a szférába, ahol az épület eszméje megragadható volt.

A sepsiszentgyörgyi ravatalozó és kápolna avatásán készült felvételek; ezeken és a következő oldalakon: Papp Tamás képei

A vargyasi templom újjáépítése különleges esemény. Az Árpád-kori, később lerombolt templomból mindössze néhány részlet maradt fenn. Ezek közül az oltár különleges jelentőségű. Kő fedlapját leemelve a szem elől rejtett kőperemen rovásírásos feliratot találtak. A felirat Mihály arkangyalt említi. A kő bizonyítéka a Mihály-kultusz jelenlétének a magyarság e keleti szegletében, egyúttal a pogány szellemi örökség kereszténységbe történő átalakulásának. Az újjáépült templom formái a Föld és az Ég közti találkozást, a sötét kő vörös fává alakulását idézik.

A nyár természeti katasztrófái által meggyötört táj e néhány napon langyos szellővel, szép, kora őszi idővel, aranyló napsütéssel ajándékozta meg az ünnep résztvevőit. A természet ünnepelte a szellem újjászületését, amikor Mihály arkangyal harci ménjével visszatér a csillagok távolából, belép a földi szférába, s útnak indul a Föld belseje felé, hogy megvívjon a Sárkánnyal, megtisztítva a Földet a Tél közepéig, hogy ott ismét megszületessen a belső fény. Mihály hívó hangja zengett a tájban.

Mélyen visszhangzottak lelkünkben a hívó levél szavai: „Mert ha a tanítvány készen áll, megjelenik a Mester. Teszi ezt időtől függetlenül”.

Ertsey Attila

A sepsiszentgyörgyi ravatalozó és kápolna belső tere

BESZÉLGETÉS MAKOVECZ IMRÉVEL ÉS SIKLÓSI JÓZSEFFEL

Makovecz Imre: Rendes évi összejövetelünket tartottuk Illyefalván, a kitűnő Zakariás Attila által tervezett épületben, egy nagyon finoman és ügyesen megformált házban, szerény, de rendkívül alapos helyismeretre támaszkodó építészettel csinált ott, nagyon jól használható, jól áttekinthető épület. Meglehetősen sokan jöttek el a hívásunkra, elsősorban erdélyiek, de még Jasiból is volt ott egy román építész, aki a szerves építészettől doktorált és rész akart venni a találkozón. Mindjárt az elején odarendeltem mellé egy románul beszélő fiatal építész, hogy mindent fordítsanak neki.

Siklói József: Kolumbán Gáborékkal úgy beszélünk meg, hogy együtt előkészítjük a Kós Károly Egyesülés erdélyi szervezetének megalakulását, de mi már az autóban elhatároztuk, hogy nem csak előkészítjük, hanem meg is alakítjuk. A találkozó végén valóban döntés született a helyi szervezet megalakulásáról, a jelenlévők közül, akik ebben részt kívántak venni, aláírták a jelentkezési nyilatkozatot. Rengeteg építész volt ott Sepsiszentgyörgyről, Kolozsvárról, Csíkszeredából, de volt egy zene-tanár is meg a sepsiszentgyörgyi ravatalozó villanyszerelője, akik aktívan résztvettek a program megfogalmazásában. Jobbára magánszemélyek az alapítók, tehát nem jogi szervezetek.

Makovecz Imre: A sepsiszentgyörgyi Székely Múzeum igazgatója máris jelentkezett, hogy ingyen az erdélyi szervezet rendelkezésére bocsát egy helységet, egy embert és számítógépet, hogy legyen ott az információs központ. A tényleges alakuló közgyűlés december elején lesz, a végleges program, a szervezet belső rendje, dramaturgiája ott fog kialakulni. A cél világos és tiszta, hogy amit a Kós Károly Egyesülés hosszú évek óta képvisel, hogy a szerves építészeti és a szerves gondolkodás szervezeti formáját jelenti Közép-Európában, az most valamilyen alternatívával továbblép Romániában. Én személyesen arra törekszem, hogy románok minél nagyobb számban tagjai legyenek ennek a szervezetnek, azt gondolom, hogy nem lenne reális nemzeti keretek közé szorítani. Egészségesnek azt tartanám, ha ez a bizonyos eleven és szerves gondolkodásmód alkalmat teremtene arra, hogy egyenesen, világosan és tiszta gondolatokkal próbálják meg azt az erdélyi helyzetet kezelni, mely pillanatnyilag a politika kezén és általában a hamis és meglehetősen pusztító nacionalizmusok kezén tönkremegy. Erdélyre mindig a rendek kiegyensúlyozott működése volt a jellemző és nagyon sokat tudna segíteni a jelenlegi helyzeten, ha olyan emberi magatartás és ennek következtében olyan építészeti stílus, egy szociálisan érett gondolkodásmód alakulna ki, amelyik nem hagyná, hogy a süllyesztőbe küldjék azt a Közép-Európát, amely az első világháború előtt gyakorló pályája volt az egyesült Európának.

Sajnos attól tartok, hogy nem lesz egyszerű ezt a folyamatot kiterjeszteni. A felvidéki helyzet sokkal nehezebben kezelhető egy általános emberi értékrend szempontjából, mint a romániai. Mindenesetre az a tapasztalatom, hogy a Felvidéken, Szlovákiában sokkal nehezebb egy kiegyensúlyozott, normális viselkedést érvényre juttatni, mint Romániában. A Délvidékről egyelőre jobb, ha nem is beszélünk.

2005. október 25., autóban Stuttgart felé

Változó és egyre fényesebb időköt élünk, bízunk a jövőndő égi erejében, hadra fogjuk saját energiáinkat, magunk fényes sorsáért és a szeretet megismerő erejével egymásért megyünk hadba Mihály arkangyal katonájaként. Célunk a gondolkodásból az azonnali helyes cselekvés, a közép-európai szabad, faji gyűlölettől mentes, szakrális szemlélet kialakítása. Tagjai lettünk annak a hadtestnek, mely Mihály kardja alatt küzdelmét a szellemi világban vívja.

Emlékezzünk az ezeréves imára: *Szent Mihály arkangyal, védelmezz minket a küzdelemben, a Sátán gonosz kísértései ellen légy oltalmunk, esedezve kérünk, parancsoljon neki az Isten, te pedig, mennyei seregek vezére, a Sátánt és a többi gonosz szellemet, kik a lelkek vesztére körüljárnak a világban, Isten erejével taszítsd vissza a kárhózat helyére. Amen*

Makovecz Imre

A vargyasi református templom

